

ΤΑΞΗ: Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΜΑΘΗΜΑ: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ/ΓΕΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ημερομηνία: Κυριακή 31 Μαρτίου 2013

Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

- A¹.** Στο κείμενο ο Μανδραβέλης επιχειρεί να προσδιορίσει την έννοια της δημοκρατίας, ενός πολιτεύματος που στηρίζεται στη λαϊκή κυριαρχία. Αφόρμησή του αποτελεί η σημερινή της διαστρέβλωση καθώς επικρατούν η αυθαιρεσία της μειοψηφίας, η ανυπακοή και η βία. Ο αρθρογράφος, λοιπόν, θεωρεί ότι η δημοκρατία δεν ταυτίζεται με την ελευθεριότητα, αλλά στηρίζεται στη δύναμη της πειθούς. Βέβαια, οι αποφάσεις που λαμβάνονται συχνά είναι ατελέσφορες, ωστόσο εξασφαλίζονται οι συνθήκες για την καλύτερη διαχείριση των διαφορών. Παράλληλα, μέσα από τους αναθεωρητικούς και ελεγκτικούς μηχανισμούς ικανοποιείται το αίτημα για διεύρυνση των ορίων της δημοκρατίας, ενώ θεσπίζονται εκείνοι οι συμβιβασμοί που ανταποκρίνονται στις διεκδικήσεις της πλειοψηφίας. Καταληκτικά, ο Μανδραβέλης θεωρεί αναγκαία τη συνεχή αφύπνιση των πολιτών, ώστε να αποφεύγονται η παράβαση των νόμων και η επιβολή μειοψηφικών αποφάσεων.
- B1².** *(Η Δημοκρατία εφευρέθηκε για να θεσπίζει εκείνους τους συμβιβασμούς, οι οποίοι θα ικανοποιούν τους περισσότερους ανθρώπους, ενώ η απολυταρχική μοναρχία για να καλύπτει μόνο έναν άνθρωπο).* Η δημοκρατία ως πολίτευμα βασίζεται στη σύνθεση πολλών και διαφορετικών απόψεων. Λαμβάνει υπόψη της τις ανάγκες των πολιτών και θεσπίζει εκείνους τους συμβιβασμούς που θα ικανοποιούν σε μεγάλο βαθμό τους περισσότερους. Με άλλα λόγια, συνθέτει τα αντικρουόμενα συμφέροντα, συναιρεί τις αντιθέσεις και προκρίνει τις συμφερότερες λύσεις για το σύνολο των πολιτών. **Στον αντίποδα** βρίσκεται η απολυταρχική μοναρχία, η οποία θεσπίζει κανόνες που ικανοποιούν πλήρως έναν μόνο άνθρωπο. Σε ένα τέτοιο καθεστώς η γνώμη των πολλών συνθλίβεται και υποτάσσεται στον ισχυρότερο. Τα δικαιώματα των πολιτών καταστρατηγούνται και οι νόμοι εξυπηρετούν τη βούληση του δυνάστη.

¹ Έκφραση-Έκθεση Γενικού Λυκείου, τεύχος Β΄, σελ. 262-265.

² Οι μαθητές μπορούν να χρησιμοποιήσουν την πρόταση ως θεματική περίοδο της παραγράφου τους ή ως νοηματική αφόρμιση.

B2. Ο πρώτος τρόπος πειθούς είναι η **επίκληση στη λογική**³. Η φράση «*Η δημοκρατία δεν εξασφαλίζει σοφά αποτελέσματα*» αποτελεί τη θέση του συγγραφέα. Η θέση αυτή ενισχύεται με τη χρήση ενός τεκμηρίου - ιστορικού γεγονότος - σχετικού με την εκλογή του Αλκιβιάδη στην αρχαία Αθήνα (*δημοκρατικά εξελέγη ο Αλκιβιάδης, που οδήγησε στην καταστροφή της Αθήνας*).

Ο δεύτερος τρόπος πειθούς είναι η **επίκληση στην αυθεντία**⁴. Ο συγγραφέας παραθέτει αυτούσιο απόσπασμα από το έργο του Ρεζίς Ντεμπρέ («*Ο ρόλος της δημοκρατίας δεν είναι να κάνει τους ανθρώπους ευτυχισμένους. Ούτε σκοπός της είναι να αγαπιόμαστε όλοι μεταξύ μας. Είναι μόνο μία συμφωνία που μας επιτρέπει να διαχειριζόμαστε καλύτερα τις διαφωνίες μας. Ή, τέλος πάντων, να τις διαχειριζόμαστε με το μικρότερο δυνατό κόστος*»).

B3. Η παράγραφος αναπτύσσεται με **σύγκριση-αντίθεση**⁵. Ο συντάκτης καταγράφει σημείο προς σημείο τι επιτρέπεται στη δημοκρατία και τι δεν επιτρέπεται. Αντιπαραθέτει, δηλαδή, τα ουσιώδη γνώρισμα της δημοκρατίας με αυτά που επιβάλλονται κατά το δοκούν. Ενδεικτική είναι η παραβολή των αρνητικών διατυπώσεων με τις αντίθετές τους καταφατικές: δεν είναι ≠ είναι, δεν ευλογεί ≠ επιτρέπει, δεν επιτρέπει ≠ υπάρχουν. Έτσι, ο ένας όρος της αντίθεσης φωτίζεται από τον άλλο και γίνεται εύκολα κατανοητός.

B4. α) Η σύνταξη είναι ενεργητική και μετατρέπεται:

*για να θεσπίζονται εκείνοι οι συμβιβασμοί (από τη Δημοκρατία) από τους οποίους θα ικανοποιούνται σε μεγάλο βαθμό οι περισσότεροι άνθρωποι.*⁶

β)⁷ Το α' πληθυντικό πρόσωπο (*έχουμε γνωρίσει*) εκφράζει συναίσθηματική συμμετοχή του πομπού σε όσα αναφέρει, οικειότητά του με τον δέκτη και καθολικότητα του βιώματος.

Το γ' πληθυντικό πρόσωπο (*έχουν*) εκφράζει αντικειμενικότητα, ουδετερότητα και δείχνει γενίκευση.

³ Έκφραση-Έκθεση Γενικού Λυκείου, τεύχος Γ', σελ. 12.

⁴ Έκφραση-Έκθεση Γενικού Λυκείου, τεύχος Γ', σελ. 45.

⁵ Έκφραση- Έκθεση Γενικού Λυκείου, τεύχος Γ', σελ. 285, Έκφραση-Έκθεση Γενικού Λυκείου, τεύχος Β', σελ. 131-133.

⁶ Έκφραση-Έκθεση Γενικού Λυκείου, τεύχος Β', σελ. 45, 266.

⁷ Γραμματική Νέας Ελληνικής Γλώσσας Α, Β, Γ Γυμνασίου, Σ. Χατζησαββίδης-Αθ. Χατζησαββίδου, σελ. 130 και Βιβλίο Καθηγητή Νεοελληνικής Γλώσσας Γ' Λυκείου, σελ. 127.

- B5⁸.** α) **συνάθροισης:** συγκέντρωσης, σύναξης
καταπατήσεις: στερήσει, παραβεί, αθετήσει
αίτημα: αξίωση, διεκδίκηση
λάθος: σφάλμα, ατόπημα
εναντιώνονται: αντιτίθενται, αντιτάσσονται
- β) **συγχέονται:** αποσαφηνίζονται
επιτρέπει: απαγορεύει
θεμελιωδών: δευτερευόντων, ασήμαντων
απογοητεύονται: αισιοδοξούν, ενθαρρύνονται, εμπυχώνονται
επαγρύπνηση: παθητικότητα, αδράνεια, αποχαλκωση

Γ⁹.

Πρόλογος

Κυρίες και κύριοι,

η δημοκρατία είναι το πολίτευμα της ευθύνης, της ανοχής και της διαφοράς. Είναι η σύνθεση των ανόμοιων αντιλήψεων και αντικρουόμενων συμφερόντων σε κοινό στόχο και όραμα, σε ενιαία εθνική πορεία. Από τη στιγμή, όμως, που φανερώθηκε στην αττική γη μέχρι σήμερα αποτελεί επιδίωξη, επίκληση, αλλά και συγκάλυψη άνομων συμφερόντων. Καθώς λοιπόν, οι κίνδυνοι που την απειλούν πληθαίνουν, έχουμε περισσότερη ανάγκη από ποτέ να την ορίσουμε και να την προστατεύσουμε.

Α΄ ζητούμενο: Φαινόμενα κακοποίησης της δημοκρατίας

1^η § Οι περισσότεροι θεωρούν ότι έχουν μόνο δικαιώματα και όχι υποχρεώσεις. Εφαρμόζουν τη δημοκρατία κατά το δοκούν και πάντοτε στις περιπτώσεις όπου δε θίγονται τα συμφέροντά τους.

- Η καταπάτηση των νόμων ή η μη εφαρμογή τους είναι σύνηθες φαινόμενο.
- Παρατηρείται έξαρση της βίας, των συγκρούσεων και γενικότερα της παραβατικής συμπεριφοράς.
- Δίνεται η δυνατότητα στις μειοψηφίες να επιβάλουν με αυθαίρετο τρόπο τις απόψεις τους, καθώς η δύναμη των επιχειρημάτων έχει αντικατασταθεί από τη δύναμη της φωνής.

2^η § Οι πολιτικοί έχουν χάσει την αξιοπιστία τους εξαιτίας της συμπεριφοράς τους καθώς και εξαιτίας των σκανδάλων που ξεσπούν.

- Επικρατούν πελατειακές πολιτικές σχέσεις, η αξιοκρατία αντικαταστάθηκε από την ευνοιοκρατία και οι άριστοι από τους αρεστούς.
- Παρατηρείται έξαρση της πολιτικής διαφθοράς και της αυθαιρεσίας.

⁸ Τα συνώνυμα και τα αντώνυμα ακολουθούν: α. το Λεξικό της Κοινής Νεοελληνικής, Μ. Τριανταφυλλίδης και β. το Ερμηνευτικό Λεξικό της Νέας Ελληνικής Α΄, Β΄, Γ΄ Γυμνασίου.

⁹ Αφόρμηση από την επικαιρότητα και το σχολικό βιβλίο, Έκφραση-Έκθεση για το Γενικό Λύκειο, Θεματικοί κύκλοι, σελ. 379-424.

- Η δικαιοσύνη αρκετές φορές κλίνει υπέρ των πολιτικά ή οικονομικά ισχυρών μετά από πολιτικές παρεμβάσεις.

3^{ης} Η έντεχνα εκπεμπόμενη προπαγάνδα ακόμα και από τα μαζικά μέσα ενημέρωσης συσκοτίζει την αλήθεια και αποπροσανατολίζει τους πολίτες.

- Οι πολίτες απομακρύνονται από την ενεργό συμμετοχή στα κοινά, η οποία συνήθως εξαντλείται την ώρα της κάλπης.
- Οι περισσότεροι αρκούνται στη δημοκρατία του «καναπέ» καταναλώνοντας, ηδονιζόμενοι, εικόνες.

4^{ης} Εμφανίζονται ιδεολογικά άκρα, τα οποία αποκτούν δύναμη στηριζόμενα στην απογοήτευση των πολιτών.

- Κατ' επάγγελμα εκφραστές του πατριωτισμού και της αναγκαίας βίας στρέφουν τους αγανακτισμένους πολίτες, αλλά και τους ιδεολογικά ανερμάτιστους νέους σε μία στρεβλή προσέγγιση της δημοκρατικής ιδέας.
- Η πολιτική και οι πολιτικοί παρουσιάζονται ως εκφυλισμένα πρότυπα, ενώ συχνά κάνουν λόγο για το τέλος των ιδεολογιών.
- Προσπαθούν να αναδείξουν την πολιτική και ιδεολογική ισοπέδωση με έμφαση στην αδυναμία του πολιτικού συστήματος να επιλύσει τα προβλήματα των πολιτών.

Μεταβατική παράγραφος

Όλα αυτά κλονίζουν την εμπιστοσύνη των πολιτών προς το πολίτευμα και τους θεσμούς, με αποτέλεσμα να οδηγούνται σε ισοπέδωτικές γενικεύσεις και σε αντιδημοκρατικές συμπεριφορές. Γι' αυτό είναι επιβεβλημένη η δημοκρατική αγωγή των πολιτών, έργο που μπορεί να αναλάβει και να φέρει σε πέρας ένα δημοκρατικό σχολείο, αντάξιο των προσδοκιών όταν υπηρετείται άξια, υπεύθυνα και με συνέπεια από αυτούς που το στελεχώνουν.

Β' ζητούμενο: Ρόλος σχολείου στη διαμόρφωση πολιτών με δημοκρατικό φρόνημα

1^{ης} Πριν από όλα το σχολείο προσφέρει γνώσεις και διευρύνει τον νου, τη σκέψη. Και η δημοκρατική συνείδηση προϋποθέτει τη γνώση και την κρίση.

- Πρόκριση της ποιοτικής γνώσης και αποφυγή της μηχανιστικής εκμάθησης και της παπαγαλίας.
- Έμφαση στην ανθρωπιστική παιδεία και επικαιροποίησή της, ώστε να καλλιεργηθούν αρετές, όπως η υπευθυνότητα και ο σεβασμός.
- Ενίσχυση διαλόγου, κυρίως του παιδευτικού, μέσω του οποίου καλλιεργείται ο γόνιμος προβληματισμός και η αμφισβήτηση, φωτίζεται η αλήθεια, επιλύονται προβλήματα και χαράζεται κοινή στάση.

2^{ης} Μέσα στη σχολική κοινότητα το νέο παιδί εξοικειώνεται με την έννοια της συνεργασίας. Η συλλογική αντιμετώπιση των προβλημάτων είναι η κύρια ευθύνη κάθε δημοκρατικού πολίτη.

- Επαναθέσπιση των μαθητικών κοινοτήτων και δυνατότητα παρέμβασής τους στη διαμόρφωση της σχολικής πραγματικότητας με ιδέες και προτάσεις.
- Αναβάθμιση του θεσμού της Βουλής των Εφήβων με περισσότερες συμμετοχές και δημοσιεύσεις των θέσεων των μαθητών στα μέσα ενημέρωσης με στόχο τη διαμόρφωση του δημοκρατικού φρονήματος και τη συνειδητοποίηση των υποχρεώσεων και των δικαιωμάτων που πηγάζουν από το πολίτευμα.

3^{ης} Το εκπαιδευτικό σύστημα εμπνέει το νέο άνθρωπο με ιδανικά, του εμφυσά αξίες, όπως ο σεβασμός στον άνθρωπο, η αγάπη στην ελευθερία, η κατανόηση και ανοχή, η ισότητα. Όλες αυτές οι αξίες είναι ακρογωνιαίοι λίθοι της δημοκρατίας.

- Καλλιέργεια των ιδεωδών της αλληλεγγύης και της κοινωνικής ευαισθητοποίησης με την παροχή ουσιαστικής δωρεάν παιδείας και την εξασφάλιση του δικαιώματος των ίσων ευκαιριών για την εκπαίδευση και την κοινωνική ολοκλήρωση.
- Διάδοση μαθητικών εφημερίδων μέσω των οποίων ο μαθητής θα κάνει αισθητή την παρέμβασή του στα κοινωνικοπολιτικά όρωμενα.
- Συμμετοχή σχολείων σε εκδηλώσεις και ημερίδες που αφορούν ευρύτερα κοινωνικά και πολιτικά προβλήματα.

4^{ης} Καθώς το σχολείο μεταδίδει στο μαθητή τη συσσωρευμένη πείρα της ανθρωπότητας, τον μαθαίνει να σέβεται τις ρίζες του και να αποκτά το αίσθημα της ευθύνης για το μέλλον. Μόνο έτσι ένας μελλοντικός πολίτης μπορεί να αντιστέκεται σε τεχνικές χειραγώγησης, στη ρητορεία, στην προπαγάνδα, να διατηρεί την αυτονομία και τις αξίες του.

- Η γνώση της ιστορίας, της εθνικής συνέχειας, της πολιτιστικής ταυτότητας αποτελούν το αναγκαίο πλαίσιο της πολιτικής ευαισθησίας.
- Ιστορική και κοινωνιολογική προσέγγιση της Δημοκρατίας μέσα από τα αντίστοιχα μαθήματα.

Επίλογος

Η δημοκρατία είναι ένα ευαίσθητο πολίτευμα και πρέπει όλοι να τη φροντίζουμε. Και να μην ξεχνάμε ότι οι εχθροί της караδοκούν. Είναι νοσταλγοί και οπαδοί ακραίων πολιτικών συστημάτων, αναιρετικών της δημοκρατίας. Είναι επίσης εχθροί της ελευθερίας και της πολιτικής ισότητας και προπάντων εχθροί και περιφρονητές του λαού. Δε διστάζουν να τον μεταβάλουν από υποκείμενο σε αντικείμενο της εξουσίας, να κυβερνούν ερήμην του και κάτι χειρότερο, να τον καταπιέζουν και να τον τρομοκρατούν.

Σας ευχαριστώ για την προσοχή σας